

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hygiena ve středověku a v počátcích novověku

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Marie Vintrová.

Materiál je dostupný ze školního portálu <http://dum.voss-na.cz>, který provozuje
Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod

V době středověku se objevovaly různé teoretické úvahy o tom, jak spolu souvisí čistota a zdraví. O čistotě ulic dokonce kázali někteří kněží.

- 1) *Třeba představitel katolické církve Hilarius Litoměřický zřejmě reagoval na poměry ve městě, když ve svém kázání plzeňským občanům roku 1467 mluvil o osobní hygieně a o využití organického odpadu:*

„Važte si, dobří měšťané, více svého zdraví než neřádu svého dobytka. Ať se vepří v hnoji vyvalují, vy čistotou svých ulic se potěšujete.“

Co označuje v textu slovo „neřád“?

Jaké hygienické poměry panovaly v ulicích středověkých měst? Využijte také obr. A)

Řešení:

Výkaly.

V ulicích se volně pohyboval dobytek a zanechával po sobě výkaly. Odpad z domácností a fekálie byly rovněž běžně vyhazovány nebo vylévány z domu přímo na ulici mezi chodce.

- 2) *„...i také viselcuov mnoho na šibenici nenechávati, aby tu hnili, neb by mohl proto padnouti mor na město a bez pochybení z těch smraduov zlých, ono z mrch, ježto leží na ulicích, ono z pivnic pustých, v nichž mohou mrchy býti...“*

(Lékařské knížky Křišťana z Prachatic, 1554)

Co označuje v textu slovo „mrcha“?

Na jaké nebezpečí upozorňuje autor?

Řešení:

Zdechlina, mrtvé zvíře.

Těla zločinců veřejně popravených na šibenici a dlouho ponechávaná na tomto místě mohla být zdrojem nebezpečné epidemie.

- 3) *„...v létě sbírá se volšové májoví aneb laubí ráno, dokudž ještě od rosy vlhké jest, a stele se do komor a pokojů. Vážnou na něm blechy a potom se koštištěm smítají.“*
(Apoteka domácí, 1595)

Jak byste postupovali při úklidu podle výše uvedeného návodu?

Řešení:

V létě nejlépe ráno natrhat mladé větvičky, ještě vlhké rosou, rozmístit je po podlaze. Blechy na ně naskákají, vše potom vymést koštětem.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Marie Vintrová.

- 4) Už ve 13. století byly v měšťanském prostředí zřizovány na dvorcích záchodové a současně i odpadní jímky, někdy opatřené také nadzemní dřevěnou konstrukcí. Pro jejich budování byly stanoveny přísné předpisy – nesměly být v blízkosti studní, byla určena vzdálenost od sousední parcely a pamatováno bylo i na to, aby jímka nebyla pod sousedovým oknem, neboť „soused sousedu (...) smradem škoditi nemá“. Ve stísněném městském prostoru však bylo většinou obtížné tyto zásady dodržovat.

*Zatímco obecně k vykonání potřeby posloužilo nějaké postranní místo nebo kupa hnoje, ve vyšší společnosti byly využívány přenosné nočníky. První zmínka o místu jindy označovaném jako prevét, prevít nebo výsernice se objevuje v Kosmově kronice, která popisuje poslední chvíle knížete Jaromíra: „...když onen slepec, sedě na **záchodu** v hodině noční, vyprazdňoval břich, proklál ho ostrým oštěpem zezadu až do útrob břišních.“*

Kosmas poprvé použil výraz, který používáme dodnes – doplňte ho do textu.

A) Vylévání nočníku

B) Středověký prevét

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Marie Vintrová.

Materiál je dostupný ze školního portálu <http://dum.voss-na.cz>, který provozuje Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod

Zdroje citací:

- 1) MAHDAL, Martin. Design městské úklidové jednotky [online]. Brno, 2011 [cit. 2012-11-29]. Dostupné z: http://dl.uk.fme.vutbr.cz/zobraz_soubor.php?id=1399. Diplomová práce. Vysoké učení technické, Fakulta strojního inženýrství.
- 2) Příčiny moru. Mladá Boleslav od počátku věků do novověku: Středověk [online]. Mladá Boleslav, 2003 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/JS0604018.htm>
- 3) Udržování čistoty v domě. Mladá Boleslav od počátku věků do novověku: Středověk [online]. Mladá Boleslav, 2003 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/JS0704022.htm>
- 4) Záchody. MLADÁ BOLESLAV. Mladá Boleslav od počátku věků do novověku [online]. 2003 [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/JS0704035.htm>
- 5) Dvory a rezidence ve středověku XXIV. KROBOVÁ, Adriana. [online]. 26. června 2010 [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/dvory-a-rezidence-ve-stredoveku-xxiv--746423
- 6) Obr. A)
- 7) Obr. B) [cit. 2012-11-11]. Dostupný pod licencí Creative Commons na WWW:http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/fd/Radyne_prevet.jpg/800px-Radyne_prevet.jpg

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Marie Vintrová.

Materiál je dostupný ze školního portálu <http://dum.voss-na.cz>, který provozuje
Vyšší odborná škola stavební a Střední průmyslová škola stavební arch. Jana Letzela, Náchod